

Nr 414.

Av herr **Karlsson** i Grängesberg m. fl., *angående revision av den direkta beskattningen till stat och kommun.*

Den nuvarande skattelagstiftningen, oavsett om denna tar sig uttryck i de egentliga skattelagarna eller i lagar och förordningar om tullar, acciser eller andra indirekta skatter, drabbar arbetare och småbönder hårt. I förhållande till andra befolkningslager i samhället får de nämnda grupperna bära en ojämförligt tyngre börda, en börda, vars tyngd icke alls motsvarar den ekonomiska bärkraften. Under en tid som denna, är det givet att stat och kommuner ställer större skattekrav på medborgarna, men det förhållandet kan icke vara någon rimlig anledning till, att de förmögna och högre inkomsttagarna skall i ens den ringaste mån skonas på bekostnad av de fattigare klasserna i samhället. Vid antagandet av våra nu gällande egentliga skattelagar tog riksdagen icke tillbörlig hänsyn till bärkraften hos de ekonomiskt svagare, utan ställde dem redan då i en undantagsställning framför de mera bärkraftiga. Även om man sedan nödgats något skärpa skattekraven på de högre inkomsttagarna och förmögnare klasserna har man icke på långt när gått så hårdhänt fram mot dessa som vad förhållandet är med den övriga delen av befolkningen. Sådan skattelagstiftningen nu är drabbar den direkta skatten även mycket små inkomster och den indirekta skatten drabbar den arbetslöse såväl som och kanske i ännu högre grad än miljonären.

I inkomstberäkningen i årets statsverksproposition anför finansministern några siffror, som i detta fall äro synnerligen belysande. Efter att ha omnämnt de åtgärder han ämnar föreslå för att täcka bristen i budgeten, heter det:

»Då jag alltså föreslår, att hela det erforderliga skattebeloppet uttages på den direkta beskattningens väg, kan jag till motivering nöja mig med att anföra några siffror, som ger vid handen, hur de skattehöjningar, som de gångna krisåren gjort nödvändiga, fördelar sig på direkt och indirekt beskattning. Ännu vid riksdagen 1931 genomfördes statsregleringen för det kommande budgetåret, väsentligen med hjälp av fonderade medel. Först budgetåret 1932—1933 kom den ökade beskattningen, men då med icke mindre än beräknade 85.5 miljoner kronor, av vilka 13.5 miljoner på den direkta vägen och 69 miljoner på den indirekta. Budgeten 1933—1934 krävde också betydande skattehöjningar för att kunna balanseras och då därtill lades acciser på margarin och oljekakor, kan den samlade skatteökningen beräknas till icke mindre än 66 miljoner kronor, varav 25 miljoner på direkt väg och 41 miljoner på indirekt. De båda åren visar alltså tillsammans skattehöjningar på 148.5 miljoner kronor, varav endast 38,5 miljoner kronor uttages av inkomst och förmögenhet, medan 110 miljoner kronor belasta konsumtionen. Även med den nu föreslagna höjningen av beskattningen å förmögenhet och med tillägg av 3.7 miljoner kronor i utjämningsskatt, kommer man för de tre åren tillsammans icke upp till mer

än 60 miljoner på den direkta vägen mot 110 miljoner på den indirekta, det vill säga 35 procent på den ena sidan mot 65 procent på den andra.» (Kurs. av undert.)

Till denna indirekta beskattning kommer de merutgifter, som drabbat konsumenterna genom spannmåls-, mjölk- samt kött- och fläskregleringarna och andra brödfördyrande skyddsåtgärder.

Från de högre inkomsttagarna och de förmögna, vilka äro anhängarna av de indirekta skatteåtgärderna, möter man alltid det påståendet, att dessa skatter drabbar alla lika, rika såväl som fattiga. Detta är riktigt så tillvida, att skattebördan uppdelas per individ allt efter dennes behov av de beskattade varorna och icke efter hans ekonomiska förmåga att bära skattebördorna. Då det även är så, att de beskattade varorna till ojämförligt största delen är sådana varor, som den arbetande befolkningen tvingas att köpa (t. ex. margarinet), medan de förmögnare klasserna i många fall kan undvika desamma, blir resultatet, att de senare även därigenom befrias från en skattebörda, som med hela sin tyngd lägges på arbetarnas och småböndernas axlar. Då därtill kommer att de fattigaste i regel ha de största familjerna, ökas bördan ytterligare för dessa.

Denna fördelning av skatterna gäller icke endast de senaste årens skattehöjningar, utan är så att säga vedertagen i den svenska beskattningen. I den ovan nämnda inkomstberäkningen har finansministern återgivit en tabell som visar att av de under åren 1924/1925—1934/1935 utgående skatterna har de *direkta* uppgått till lägst 29.9 procent. (1933/1934) och högst 34.9 procent (1925/1926), medan de *indirekta* varierat mellan 65.1 procent (1925/1926) och högst 70.1 procent (1933/1934). Även om den socialdemokratiska regeringen för nästa budgetår föreslår en åtgärd som sänker den indirekta skattens andel i skattebeloppet från 70.1 procent innevarande budgetår till 68.3 procent, så är dock detta senare procenttal för indirekt skatt *högre* än under något av de övriga åren under den angivna tioårsperioden.

Dessa siffror visar hur nödvändig en genomgripande omläggning av hela skattesystemet är. Denna omläggning måste ske så, att skattebördan för arbetare och småbönder lättas, medan den genom en starkt stigande progressiv skala skärpes för de högre inkomsttagarna och de förmögna.

Vad det då främst gäller de lägre inkomsttagarna är det nödvändigt att för dem höja det skattefria beloppet till en sådan höjd, att vad som kan anses utgöra minimum för existensen undantages från skatt. Vidare är det nödvändigt se till att avdraget göres så, att det icke gynnar en högre inkomsttagare på bekostnad av en lägre, såsom förhållandet är med nu gällande lagstiftning. För att visa hur nu gällande lag verkar, kan anföras: En skattebetalare inom 5:e Ortsgruppen med familj på, utom sig själv, hustru och två barn, samt en taxerad inkomst på 10,000 kronor erhåller ett sammanlagt Ortsavdrag, enligt kommunalskattelagen, på 1,650 kronor, medan en skattebetalare i samma Ortsgrupp, som har lika stor familj, men endast 2,000 kronor taxerad inkomst, får ett Ortsavdrag på 1,550 kronor. Den senare får sålunda skatta för en hel skattekrona endast därför, att han ej kommit upp i en inkomst, som berättigat honom till samma avdrag som den högre inkomsttagaren. För att en familj

inom femte dyrortsgruppen, av ovan nämnd storlek, skall bli skattefri, måste den taxerade inkomsten stanna vid 1,120 kronor. Inom övriga dyrortsgrupper befrias inkomstagaren från kommunal skatt — vi räknar fortfarande med familj på man, hustru och två barn — om den taxerade inkomsten i grupp 4 stannar vid 1,020 kronor, i grupp 3 980 kronor, i grupp 2 880 kronor och i grupp 1, då inkomsten stannar vid 840 kronor.

För den statliga beskattningen har man ansett sig böra åtminstone i någon mån beakta kravet på ett skattefritt existensminimum, även om de avdrag, som därvidlag stipulerats, äro satta i underkant. När det däremot gällde att bestämma de skattefria beloppen vid kommunal beskattning, prutade man ner de för den statliga beskattningen gällande till hälften. Om motivet härvidlag hade varit, att ett skattefritt belopp vid kommunal beskattning till samma höjd, som det, vilket upptagits vid statsbeskattningen, skulle i allt för stor utsträckning gynna de högre inkomstagarna och de förmögna, hade det funnits möjligheter att på annat sätt låta dem kompensera avdraget än att, som nu sker, pålägga de lägre inkomstagarna en skattebörda, under vilken de digna.

Om riksdagen vid skattelagarnas antagande ansåg, att den kunde stanna vid nu gällande skattefria avdrag och sålunda låta skattekravet gå djupare ner än någonsin tidigare, har dock sedan dess helt andra förhållanden inträtt. Arbetslönerna ha betydligt reducerats. Arbetslösheten har en omfattning, som aldrig förr, och större delen av dem, vilka ännu äro kvar i produktionen, arbetar på förkortad arbetstid utan lönekomensation och har sålunda fått ytterligare nedsättning i sina inkomster. Skatten har dock i många fall blivit högre. Det är under sådana förhållanden nödvändigt att vidtaga åtgärder för att lätta och, där så kräves, helt befria de mindre inkomstagarna från de bördor, som nu så hårt trycka dem.

Detta måste ske dels genom höjandet av det skattefria avdraget till paritet med vad som oundgängligen måste anses vara existensminimum och dels genom en kraftigare beskattning av de högre inkomsterna och förmögenheterna.

Vad då främst gäller de skattefria avdragen anse vi, att de icke böra fastställas lägre än avdragen vid statlig beskattning. Om det skattefria avdraget vid kommunal beskattning bestämmes till samma belopp som vid statlig beskattning, skulle en familj i femte ortsgruppen på man, hustru och två barn och med en taxerad inkomst på 2,200 kronor (= intjänt inkomst på 2,400 à 2,500 kronor) bli befriad från kommunal beskattning. En familj av samma storlek i första ortsgruppen skulle bli fri från kommunal beskattning, om den taxerade inkomsten stannar vid 1,640 kronor. Ingen torde kunna påstå, att man i någotdera fallet räknat med ett för högt existensminimum.

För att möjliggöra realiserandet av kravet på ett skattefritt existensminimum för de arbetande klasserna, är det i främsta rummet nödvändigt att utveckla och kraftigare stegra den kommunala progressivskatten.

Den kommunala progressivskatten borde, enligt vår mening, vara huvudskatten i stället för, som den nu är, en tilläggsskatt, vilken kommer de kommuner till godo, som ha förmånen att inom sig hysa förmögna och höga inkomst-

tagare. Den bör sålunda uttagas efter en skala med betydligt skarpare stegring än den nu utgående, varjämte den dubbla begränsningen av skatten borttages. Eller med andra ord, att bestämmelserna om »att grundbeloppet icke må i något fall överstiga 4.5 procent av det beskattningsbara beloppet», samt »åtgår ej — — — hela den tillgängliga andelen av grundbeloppet, skall återstoden ej uttagas», helt bortfaller. I stället anse vi, att den del av progressivskatten, som ej åtgår inom beskattningskommunen skall överföras till utjämningskattefonden och således komma andra kommuner till godo.

För svenskt aktiebolag och svenskt solidariskt bankbolag bör därjämte en i förhållande till nu utgående kommunala progressivskatt, betydligt stegrad sådan uttagas.

Därjämte bör man på allvar överväga frågan om införande av en ny skatt, en slags närings- eller kanske ännu riktigare rationaliseringsskatt. Frågan om införande av näringsskatt var uppe senast i samband med uppgörandet av formerna för den nu gällande skattelagstiftningen, men fick då förfalla. En dylik skatt skulle under nu rådande förhållanden tvingat industriföretag och andra företagare att i större omfattning än nu lämna ekonomiskt bidrag till kommunerna för de utgifter dessa fått ikläda sig på grund av företagens driftinställelser och därmed orsakad arbetslöshet.

Sedan dess har emellertid en annan faktor tillkommit som man numera måste räkna med och ta i beaktande när det gäller kommunernas, men även statens skatteintäkter, nämligen rationaliseringen. Genom denna har en betydande del av den manuella arbetskraften blivit överflödigt, samtidigt som företagen ökat sin produktion. Massor av arbetare har på detta sätt gjorts arbetslösa. De arbetare, som fortfarande ha anställning inom produktionen har icke erhållit högre inkomst genom rationaliseringen. I de flesta fall torde motsatsen vara den riktiga. Rationaliseringen är emellertid ett hårt slag icke endast för arbetarna, utan även för kommunerna. Genom minskningen av antalet arbetare vid de olika företagen går kommunerna och även staten miste om de ut-rationaliserade arbetarnas skatter. Men icke endast det. Kommunerna och staten måste genom olika hjälpåtgärder bereda dessa arbetare och deras familjer deras utkomst.

För att i någon mån belysa hur läget gestaltar sig inom tidigare välbärgade kommuner skall vi anföra ett utdrag ur en artikel återgiven i Folkets Dagblad för den 30 december 1933:

»— — — Ute i Timrå socken byggde man Sveriges största och en av världens modernaste massafabriker, Östrandsfabriken. Vad man jublade då, allt skulle bli så bra, inte bara för Timrå, men för hela distriktet. Men hur gick det? Innan Östrandsfabriken kom till, hade Timrå på sin höjd ett par tre hundra arbetslösa, nu finns där tolvhundra! Så ser industrialiseringens välsignelse ut i verkligheten.

Den sista uppgiften förefaller otrolig, och vid framkomsten till Sundsvall sätter jag mig i förbindelse med en kommunalman i Timrå. Han bekräftar den.

— Men Östrandsfabriken är ju i gång, eller hur?

— Visst går den; och varför skulle den inte göra det, när moderna maski-

ner göra det mesta arbetet och den manuella arbetskraften har reducerats till yttersta minimum?

— Hur många man sysselsätter fabriken?

— Omkring trehundra.

— Men då borde den ju i alla fall ha absorberat arbetslöshetsöverskottet i Timrå. Ligger då de övriga industrianläggningarna inom kommunen nere?

— Tvärtom, allt går för fullt. Sulfitfabriken i Fagervik, sulfatfabriken och sågverket i Vivstavarv kör för fulla muggar, och någon mer industri finns inte.

— Hur förklarar ni då den stora arbetslösheten?

— Dels drogs en massa arbetare hit — byggnads- och specialarbetare — när Östrandsfabriken byggdes. En stor del av dem är kvar — vart skall de ta vägen, det finns ju inget att göra för dem på andra håll heller. Och så rationaliseringen vid de övriga industrianläggningarna, maskiner har ersatt människor, och de arbetare, som finns kvar pressas till det yttersta av vad de förmår fysiskt och psykiskt. — Det är sant att Klampenborgs sågverk har nedlagts och att driften vid Stockvik går endast ryckvis. Men tre massafabriker spyr ut massa för full kapacitet, och den moderniserade Svartvikssågen är i full gång. Men kommunen Njurunda har 1,300—1,400 arbetslösa. Även om de nedlagda eller stillastående anläggningar, som finns skulle sättas i gång (det behövs i själva verket inte, därför att de som är i gång producerar ensamma mer än alla tillsammans gjorde för några år tillbaka), så skulle Njurunda ändå få en stående arbetslöshetsarmé på ettusen man, vilket ytterligare ökas allt efter som rationaliseringsprocessen fortfar.

Sköns kommun har, efter att ha varit en av Medelpads ekonomiskt starkaste, på några få år blivit en av dess svagaste. En del av sågverken står, däribland de stora i Kubikenborg och Heffners torde ha ringa utsikt att åter komma i gång. Ortvikens massafabrik går för fullt, likaså träsliperiet i Heffners. Ettusen sjuhundra arbetslösa erhåller understöd, men hela antalet arbetslösa är åtskilligt över tvåusen. Även om samtliga industrianläggningar inom kommunen sattes i gång, skulle man ha att räkna med en arbetslös-armé på minst 1,200 å 1,300 man.

Hela problemet ställes i blyxtbelysning om man betraktar utvecklingen vid Ortviksfabriken. För 9 år sedan sysselsatte den 650 arbetare vid en årsproduktion av cirka 30,000 ton massa. I år beräknar man komma upp till en produktion av 54,000 ton med en arbetsstyrka precis hälften så stor, alltså 325 man. För nio år sedan producerades sålunda cirka 46 ton per arbetare, nu 166, vartill kommer att en kraftig lönesänkning ägt rum.

Vad innebär nu detta? Jo, att av den årligen tillkommande nya årsklassen av unga arbetare, praktiskt taget inte en enda har utsikt att komma in i produktionen, utan går att utöka arbetslöshetsarmén. Ja, rationaliseringsprocessen går till och med betydligt fortare än den äldre arbetarstammen normalt hinner avdö. Varför massor av dessa avskedas varje år.

— För att åter ta Skön som exempel, så betalar visserligen staten 90 procent av det utgående arbetslöshetsunderstödet, men trots detta har skatten måst

höjas till 22:50, och i fortsättningen blir det säkerligen ändå värre. För dessa kommuner är en omläggning av skattesystemet en brännande angelägenhet. Skatterna ökas till bristningspunkten för de arbetare, som står kvar i produktionen, löntagare, jordbrukare och mindre affärsmän — — —.»

Otaliga liknande exempel skulle kunna dragas fram från olika trakter av landet och från olika industrier.

Den förtvivlade ekonomiska situationen som rationaliseringen skapat i industrikommunerna är av sådan art och omfattning att statsmakterna omöjligen kan blunda för densamma. Riktigast vore, att maskinerna och förändringarna i övrigt toges till skatteobjekt såsom ersättning för de personliga skattekrönor som offrats på rationaliseringens altare.

Vad som sagts om den kommunala beskattningen gäller även i stort sett den statliga. Genom den långsamt stigande progressiva skalan och genom begränsningen av grundbeloppet drabbar även den statliga skatten hårdare de mindre inkomsttagarna än de högre. Dessa senare blir, såsom ovan framhållits, ytterligare gynnade genom att större delen av skattebehovet uttages genom indirekt skatt.

Samtidigt man kräver, att staten vid skattens uttagande skall ta hänsyn till möjligheterna att bära den och icke lägger skatt på de oundgängliga behoven för livets uppehälle, måste man även kräva att skatten fördelas så, att de ekonomiskt starka få bära den tyngsta bördan, medan de svagare få den mindre eller helt befrias från densamma. Då nu gällande skattelag för statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke tar dessa hänsyn, framställa vi krav på en ändring härvidlag. Vi kräva sålunda, att den statliga beskattningen ändras därhän, att den progressiva skalan gives en hastigare stegring, varjämte förmögenhetsskatten utgår med ett större deltal på större förmögenhet än på mindre. Intervallerna böra göras mindre, samtidigt procentsatserna höjas för att på så sätt nå en kraftigare beskattning. Vad beskattningen av förmögenheten beträffar bör deltalet, som nu är 60 för liten likaväl som för stor förmögenhet, stegras i samma mån förmögenheten blir större.

Bolagsbeskattningen bör stegras i samma proportion, som beträffande enskilda.

Med anledning av vad sålunda anförts få vi hemställa:

att riksdagen måtte besluta uppdraga åt regeringen att utreda och till nästa års riksdag inkomma med förslag till ändring av skattelagarna, avseende

dels höjning av det skattefria avdraget,

dels kraftig stegring av den kommunala progressivbeskattningen och med iakttagande av att den nuvarande dubbla begränsningen å densamma slopas,

dels stegring av nu gällande progressiv beskattning av svenskt aktiebolag och svenskt solidariskt bankbolag,

dels uttagande av en näringsskatt med kraftig skatteverkan särskilt för rationaliserad verksamhet,

dels åtgärder i skatteutjämnannde syfte,
dels en stegring av den progressiva statsskatten, samt
dels åtgärder för kraftigare beskattning av de större för-
mogenheterna.

Stockholm den 23 januari 1934.

Verner Karlsson.

K. Kilbom.

Nils Flyg.

Edoff Andersson.

Viktor Herou.

Aug. Spångberg.
